

:- MAANDBLAD -:

:- UITGEGEVEN DOOR HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG. :-

Druk: N. V. »STOOMDRUKKERIJ FLORALIA», Assen.

De Insectenfauna der Zuid-Limbursche Mergelgrotten

(Exploration biologique des cavernes de la Belgique et du Limbourg Hollandais. Sixième note),
door H. SCHMITZ S. J. te Sittard.

In de eerste drie dagen van September 1912 ondernam ik, met m'n vriend M. Bequart (Brugge), eene reeks van excursies naar de voornaamste grotten in de omstreken van Maastricht.

Vroeger al, gedurende de jaren 1906 tot '10, had ik die grotten vaak bezocht, om er insecten, vooral diptera, te verzamelen.

Ons doel was ditmaal de 78-soorten terug te vinden, welke ik eertijds in de mergelgroeven had waargenomen.

Bij ondervinding wist ik, dat de maand September daarvoor de meest geschikte tijd zou zijn.

Onze verwachtingen werden dan ook niet teleurgesteld, ja in menig opzicht zelfs verre overtroffen!

Dat we de gewone soorten, zooals *Blepharoptera serrata*, *Borborus fimetarius* e.a. in massa's vonden, spreekt van zelf.

Doch 'tgelukte ons ook sommige heel zeldzame diptera, op wier vondst we haast niet hadden durven rekenen, te verschalken.

Wat meer is, we maakten drie hoogst interessante, nieuwe soorten buit — nieuw in zooverre als ze niet voorkomen in de door mij in 1909 gepubliceerde lijst: (*Die Insectenfauna der Höhlen von Maastricht und Umgegend* in: Tijdschrift voor Entomologie Dl. L11, 1909).

Bovendien waren de beestjes tot hertoe nog nooit in Nederland waargenomen!

Die goede resultaten danken we aan onze „pêle-mêle-verzamel-methode“, die hierin bestond, dat we maar eenvoudig alles „was da kreucht und fleucht“ meénamen.

We vroegen den beestjes, welke wij ontmoeten niet: „Wie ben je?“ Da's in de donkere grotten veel te moeilijk, ofschoon zoo'n vraag wel 'ns heel verleidelijk voor de hand ligt, wijl men anders 'n ontzaggelijke massa „bocht“ ver-

zamelt en niet zelden honderden van „*serrata's*“ en „*fimetariussen*“ te pakken krijgt, waar men later niets aan heeft.

Zoo hebben we dan, in die drie dagen, meer dan 800 grot-insecten gevangen.

De heer Bequart, 'n allerijverigst dipteroloog, heeft zich de moeite getroost al deze exemplaren — een voor een — aan spelden of zilverdraadstiftjes te steken.

Mij zelf viel, het voor niet-entomologen onbegrijpelijk genot te beurt, de schatten te mogen determineeren.

Bij dit werk kwam ik gelukkig voor onverwachte moeilijkheden te staan, die ook op dit oogenblik nog niet geheel opgelost zijn.

De eerste moeilijkheid betreft een heel klein exemplaar van *Blepharoptera*.

't Beestje lijkt verbazend veel op de andere pl.m. 400 *Blepharoptera serrata*, in mijne collectie aanwezig en toch kan het deze soort niet zijn.

Wèl bestaat de „knevel“ ook bij hem uit meerdere sterke borstels, wèl zijn op den rug de twee rijen van vier macrochaeten aanwezig, wèl komt de kleur van kop en thoraxe en 't aderstelsel der vleugels geheel met *serrata* overeen, maar.... de borstelrij langs den voorrand der vleugels, waaraan *Serrata* juist haar naam ontleent, ontbreekt en 't achterlijf is slechts aan 't uiteinde rood.

In de monographie van Löw „Die europäischen Helomyziden etc.“ die hoewel verouderd, toch de eenige is op dit gebied, komt geen enkele diagnose voor, toepasselijk op dit exemplaar. Deze schrijver kent maar één soort in het omvangrijke genus *Blepharoptera*, waar de borstels van de vleugelvoorrand „buitengewoon kort“ zijn, n.l. *Blepharoptera flavicornis* Lw. Met dit soort heeft ons exemplaar echter volstrekt niets te maken. Het zal derhalve noodig zijn, om de verschillende, sedert Loew in allerhande tijdschriften gepubliceerde beschrijvingen van buitenlandsche, vooral Noord-Europesche *Blepharoptera*-soorten te vergelijken — een

plezierig karweitje voor een entomoloog in het hartje van Limburg, ver verwijderd van alle entomologische speciaalbibliotheken!

Een tweede moeilijkheid deed zich voor, toen ik de Borborussen onder handen nam, bij een mannelijk individu, dat ik reeds onder een serie van *Borborus nigriceps* Rondani had gerangschikt. Bij de revisie wilde ik me vergewissen of de karakteristieke groote haak aan de dijkwortel ook aanwezig was, maar kwam tot de ontdekking, dat die ontbrak. Bij nader toezien viel me dan verder een flauw maar niet te misskennen donker vlekje in de tweede helft der submarginaalcel op en het bleek dat dit vlekje bij de echte *nigriceps* M. en VR. niet voorkomt. Mijn collectie van Maastrichtse grotinsecten uit vroegere jaren herziende, vond ik ook het wijfje, dat natuurlijk ook onder *nigriceps*-wijfjes geraakt was, waarop het overigens op dit vlekje na, volkomen gelijk. Na de beschrijvingen van een groot aantal soorten vergeleken te hebben — met name de publicaties van Schiner en Rodani — moet ik thans verklaren, dat ik er tot nog toe geen gevonden heb, die bij dit *Borborus*-paartje uitkomt — en 't heet dus alweer: snuffelen in haast onbereikbare tijdschriften.

Een aardige aanwinst voor de Zuid-Limburgsche grotfauna en de Nederlandsche dipterofauna tevens is: *Blepharoptera modesta* Mg. Een exemplaar van dit soort had ik reeds op den 12en Juni 1912 tijdens een bezoek in Eijsden, op een wandeling met den Zeer Eerw. heer Cremers, op Belgisch grondgebied gevangen. We vonden het diertje met andere bekende grotinsecten in een zeer kleine mergelgroeve, die hoogstens 20 tot 30 M. den berg in ging. Wat een toeval, dat ons daar een vliegje onverwachts in handen viel, waarnaar ik gedurende 4 jaren te Maastricht tevergeefs gezocht had! Nu hebben we dank zij onze „engros-verzamelaarij” een 2e exemplaar op Nederlandsch Territorium gevonden en wel in den Louwberg, gemeente Oud-Vroenhoven, ingang Kasteel Poswijk.

Over de juistheid der determinatie bestaat geen twijfel. Wel heeft Prof. De Meijere er destijds terecht op gewezen (Tijdsch. v. Ent. Deel L. 1907 184), dat het haartje op de mesothoracaalnaad, dat volgens Loew voor *modesta* karakteristiek is, soms ook bij *Bl. serrata* voorkomt. Maar desniettemin onderscheidt zich *modesta* op het eerste gezicht van *serrata*:

1e doordat genoemd borstelhaar bij *modesta* veel langer en dikker is, bijna zoo krachtig ontwikkeld als de overige (macro-)chaeten. Het is bovendien vergezeld van een tweede veel zwakker haartje;

2e doordat het achterlijf en alle dijen en schenen van *modesta* donker gekleurd zijn,

wat bij *Bl. serrata* slechts met de dijen van de voorpooten het geval is;

3e is *Bl. serrata* gewoonlijk nog eens zoo groot als *modesta*. Dit zegt nu wel op zich zelf niet veel, want het is opvallend, hoe variabel de lichaamsgrootte bij deze groep der Helomyzidae kan zijn. Vooral bij een vergelijking van Limburgsch en buitenlandsch materiaal valt dit in 't oog. Maar omdat ook Loew voor *modesta* veel kleiner afmetingen aangeeft dan voor *serrata*, wordt hierdoor de determinatie ten minste nog meer bevestigd.

Nieuw voor de grotfauna, maar reeds van elders in Nederland bekend, is *Aphiochaeta minor* Zett. waarvan het Louwbergmateriaal een 4-tal exemplaren opleverde.

Een zeldzaam Kevertje, *Choleva angustata*, werd eveneens thans voor de eerste maal in de grotten waargenomen.

Niet terug gevonden hebben we twee, naar het schijnt, uiterst schaars voorkomende diptera: *Eccoptomera longiseta* Mg. en *Borboris Roserii* Rond. Vooral te betreuren is het ontbreken dezer laatste soort, die we in de grot van Meerssen zeker verwacht hadden te vinden. Deze grot immers is op heel de wereld de eenige goed bekende vindplaats van dit fraaie *Borborus*-soortje. 'n Andere is volgens Rondani 1880 „Germania, olim”. Ga daar maar eens zoeken!!

Ten slotte zij nog vermeld de vangst van de volgende meer interessante soorten: *Scolio centra villosa* Mg., in aantal M.M. en VR.VR., Meerssen en Louwberg. De variëteit *scutellaris* Zett. slechts ééns: *Blepharoptera caesia* Mg., een enkel exemplaar, Meerssen. *Bl. spectabilis* Lw. talrijk, vooral in Meerssen. Van *Oecothoa praecox* Lw. hadden we wel duizend stuks uit den St. Pietersberg (westelijke ingang van den kant van het Jekerdal) kunnen meenemen. Ze zaten en kropen op de muren, in de nabijheid van menselijke uitwerpselen. Veel gewoner dan ik vroeger vermoedde, bleek ook *Limosina silvatica* in de grotten te zijn; zij werd in alle door ons bezochte groeven aangetroffen.

De rijke Louwberg leverde ons als kostbaarsten schat: twee exemplaren van *Blepharoptera dupliciseta* Strobl. VR.VR.

De tuin van het Museum voor Natuur-Historie te Maastricht.

Zooals onze Voorzitter op de laatst gehouden vergadering te Roermond méédeelde, ligt achter het gebouw, waarin later het Museum voor Natuur-Historie gevestigd zal worden, een plek gronds, van 10 Aren groot.